

133060 - İslam'ın Değersiz ve Değerli Mesleklere/Görevlere Karşı Tutumu

Soru

İslam'da değersiz ve değerli meslek/görev ayrımı var mıdır? Kişinin işinde yüksek mevkilere ulaşma hevesi, kanaat ve rızaya aykırı mıdır? Hırs ne zaman rızaya ters düşer? Bir insanın toplumda saygınlık kazanan işlerde çalışma isteği, dünyada zühd anlamıyla çelişir mi, yoksa şeriatta yasak olmayan normal bir konu mudur?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Yüce Allah, bu dünyayı ahiret için yaşam aracı ve ahiret hususunda yardımcı sebep kılmıştır. Bu nedenle yüce Allah, bu dünya ve içindekilerini insanın hizmetine ve emrine verdiğini Kur’an’da şöyle açıklamıştır: “O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyendir.” (Bakara 29)

“O, yeryüzünü sizin ayaklarınızın altına serendir. Haydi onun üzerinde yürüyün ve Allah’ın rızından yiyin. Dönüş ancak O’nadır.” (Mülk 15)

İbn Kesir Rahimehullah bu ayetin tefsirinde şöyle dedi:

Yani: Çeşitli kazançlar ve ticaret için yeryüzünde istediğiniz bölgeye, dilediğiniz yere yolculuk yapın. (Tefsir İbni Kesir 8/179).

Birçok ayet ve hadis, para kazanmak amacıyla insanların yolculuk yapmasını teşvik etmektedir. Ancak bunların hepsi sadece para biriktirmek için değil; bilakis kimseye muhtaç olmamak için, geçimini sağlamak, aile bağlarını güçlendirmek ve Rabbine itaat konusunda güç edinmek içindir.

İbn Kayyım Rahimehullah, malın faziletini ve önemini şöyle açıklamıştır:

Yüce Allah malı, Kur'an'ın birden fazla yerinde bir hayır olarak nitelemiştir: “Sizden birinize ölüm gelip çattığı zaman, eğer geride bir hayır (mal) bırakmışsa, anaya, babaya ve yakın akrabaya meşru bir tarzda vasiyette bulunması -Allah’a karşı gelmekten sakınanlar üzerinde bir hak olarak- size farz kılındı.” (Bakara 180)

“Ve gerçekten o, hayır (mal) sevgisine aşırı düşkündür.” (Adiyat 8)

Yüce Allah malları insanlar için maişet desteği olarak yaratmış, malların korunmasını ve değerini bilmeyen sefihlere ve çocuklara verilmesini yasaklamıştır. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bir hadiste mal varlığını şöyle övmüştür: “Salih insanlar için temiz mal ne kadar da güzeldir!” (İmam Ahmed)

Said b. El Museyyeb şöyle dedi:

Kimseye muhtaç olmamak için geçimini sağlamak, aile bağlarını güçlendirmek ve hakkını vermek için mal biriktirmeyende hayır yoktur.

Ebu İshak el Sebi şöyle dedi: Selef, zenginliği dini yaşamak için destekleyici bir unsur olarak görürdü.

Süfyan el Sevri: Zamanımızda mal, müminin silahıdır.

Yusuf b. Sebat şöyle dedi: Dünyanın yaratıldığı tarihten beri mal mülk, zamanımızda olduğu kadar faydalı olmamıştır.

Yüce Allah, parayı bedeninin korunmasına vesile kılmıştır. Dolayısıyla parayı korumakla; Allah'ı tanımanın, O'na inanmanın, O'nu sevmenin, O'na yönelmenin ve peygamberlere inanmanın mekânı olan ruh korunur. Mal varlığı, dünyayı ve ahireti inşa etme unsurudur.

Paranın faydaları arasında ibadet ve itaate destek olması vardır: Onunla hac ve cihadın sevabına ulaşılır, farz ve müstehap harcamalar yapılır. Onunla köle azat edilir, vakıf kurulur; mescit, köprü vb. yerler inşa edilir; nafile ibadetlerinden daha iyi olan evlilik gerçekleştirilir, kişilik ve onur

korunur. Onunla cömertlik niteliği ortaya çıkar, onun sayesinde şeref ve haysiyet korunur, onun sayesinde kardeşler ve arkadaşlar kazanılır. Onunla Allah'ın onlara nimet bahsettiği kişilerin ve salih insanların derecelerine ulaşılır. Kişi; onunla Cennetin en yüksek makamlarına yükseltilir, onunla da en aşağı derecelere indirilir.

Bazı selefler şöyle derdi: Yüksek derece ancak amel ile vardır, para ve mal olmadan da amel yoktur. Bazıları şöyle diyorlardı: Allah'ım, ben zenginlik dışında ıslah olmayan kullarımdanım. Allah'ın kulundan razı olması için sebep olduğu gibi, Allah'ın gazabına neden olan sebeplerden biridir. (Kısaca Uddet el Sabirin s. 221-223).

Söz konusu onurlu amaçları gerçekleştirmek için peygamberler ve nebiler, farklı meslek ve işlerde çalışmışlardır. Ebu Hureyre r.a'dan rivayet edildiğine göre Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “Çobanlık yapmayan peygamber yoktur.” Sahabeler: “Sende mi?” diye sorunca Rasulullah: “Evet, para karşılığında Mekkeliler için koyun göttüm.”

Aynı şekilde Muhammed s.a.v, amcası Ebu Talib ile ticaretle çalıştığı gibi daha sonra Eşi Hatice r.a'nın mallarında da ticaret yapmıştır.

Ebu Hureyre r.a'dan rivayetle Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “Zekeriyya a.s, marangozdu.” (Muslim 2379)

Yüce Allah Davud a.s'in işinden şöyle bahsetmiştir: “Bir de Davud’a, sizin için, zırh yapma sanatını öğrettik ki, savaşlarınızda sizi korusun. Şimdi siz şükrediyor musunuz?” (Enbiya 80)

Mikdâm b. Ma’dî Kerib r.a'dan rivayet edildiğine göre Nebi s.a.v şöyle buyurdu: “Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir. Allah'ın nebisi Dâvûd Aleyhisselam da kendi elinin emeğini yerdi.” (Buhari 1966)

Davud Aleyhisselam bir peygamber ve kraldı. Allah ona büyük bir saltanat verdiği halde o, kendi elinin emeğinden yerdi. Demirden zırhlar yapar ve satardı.

İslam, yeryüzünde çabalama ve rızıkı temin etme ilkesini vurgulamıştır. İbni Abbas r.a şöyle dedi: “Zül-Mecaz” ve “Ukaz” İslam öncesi dönemde insanların uğradıkları alışveriş merkezleriydi. İslam

geldiğinde o yerlere gidilmesinden rahatsızlık duyulma başladı. Ancak yüce Allah Hac mevsiminde şu ayeti indirdi: “(Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur.” (Bakara 198) (Buhari 1681)

Hac mevsiminde ticaretin yapılabileceğine dair alimler konuşmuştur. Buhari Rahimehullah alışveriş konusunda şöyle başlık atmıştır: Ticaret İçin Yolculuğa Çıkmak ve Yüce Allah’ın Şu Sözü:

“Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah’ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz.” (Cuma 10) Daha sonra Ebu Musa el Eş’ar’ının Ömer r.a ile konuşmasını rivayet etmiş, zira Ömer r.a şöyle demiştir: “Ticaret beni oyaladı.” (Buhari 1956, Muslim 2153)

İmam Buhari’nin, hadis kitabında; denizde ticaret, kuyumculuk, demircilik, terzilik, dokumacılık, marangozluk vb. meslekleri zikretmesi ve meslek konusunda hadis getirmesi bu mesleklerde çalışmanın caiz olduğunu göstermektedir.

Bazı insanların İslam’ın para kazanmayı ve çalışmayı teşvik etmediğini düşünmesi yanlış bir iddiadır. Marangozluk, demircilik, çobanlık gibi bazı mesleklerin pek çok kişi tarafından değersiz sayılması doğru değildir. Nitekim Allah’ın en seçkin kulları olan nebiler ve peygamberler (Allah’ın selamı onların üzerinde olsun) bu meslek ve işlerle iştigal etmişlerdir.

İkincisi:

İslam, kişinin prestijli bir meslekte veya iyi bir işte çalışmasına karşı değildir. Aksine kişinin en iyi seviyede ve en mükemmel durumda olmasını; hatta en iyiyi, en güzelini istemesini teşvik eder. Ancak bunları elde ederken dinine ve dürüstlüğüne zarar gelmemesi şartı bulunmaktadır. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “Güçlü mü'min, zayıf mü'minden Allah’a daha hayırlı ve daha sevimlidir. Hepsinde de hayır vardır” (Muslim 2664) “Hayır vardır” ifadesi hem dünyayı hem de ahireti kapsar.

İslam’da bazı meslekler kötü görülmüş ve Müslümanların bunları yapmaması tavsiye edilmiştir:

İbn Muhayyisa’nın babasından rivayete göre kendisi Rasulallah s.a.v’den hacamattan dolayı ücret alabilme konusunda izin istedi, Rasulallah s.a.v bu ücreti almasını yasakladı. Fakat devamlı sorup

izin istemesi üzerine şöyle buyurdu: “O aldığı parayı devene yem parası olarak veya kölene yedirerek kullan.” (Ebu Davud 3422, Tirmizi 1277)

Hafız b. Hacer Rahimehullah şöyle dedi: Alimler, hacamattan alınan ücret konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Ancak alimlerin cumhuruna göre hacamat işi, helal bir kazanç olmakla birlikte aşağılıktır ve değersizlik içerir. Fakat bu iş haram değildir. Bu konudaki yasaklama, mekruh tenzihi açısından dır. (Fethul Bari 4/459)

İbn Hacer şöyle dedi: Değersiz ve aşağılık durumlar içermesi meşru olmaması anlamına gelmez. Nitekim kanalizasyon temizleme işleri, hacamat işinden daha kötüdür. Ancak bu işleri yapan olmazsa insanlara zarar gelir. (Fethul Bari 4/324)

İbn Kudame Rahimehullah şöyle dedi: Nebi s.a.v’in Hacamat ücretinden kişileri alıkoyması, tenzihi mekruh olarak değerlendirilir. Nitekim elde edilen kazancı kölelere verilmesini emretmiştir. Böylece o kazanç haram değil, mekruhtur. (El Muğni 6/133)

Sonuç olarak hacamat, kanalizasyon temizliği, çöpçülük vb. işler değersiz olarak ifade edilebilir. Ancak bu konuda aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir:

- 1- Mesleklerin değersiz ve aşağılık olmaları bu mesleklerde çalışmanın haram olduğu anlamına gelmez, bu konu daha önce de açıklanmıştır.
- 2- Bu meslekler bazı insanlara uygun olabilir çünkü bazı kişiler bu işlerden başka iş yapamayabilir. Ayrıca bu mesleklerde çalışmak onun için işsizlikten ve insanlardan sadaka almasından daha iyidir.
- 3- Hiç şüphe yok ki, Müslüman toplumunun bu mesleklere ihtiyacı vardır ve bunlar gereklidir. Birkaç gün çöp toplamamak, o toplumda hayatın zorluğu çekmesi ve salgın hastalıkların yayılması demektir. İslam devletinin bu işlerde çalışanları onurlandırıp teşvik edici ödüller vermesi gerekir ki bu işlerde çalışanlar devam etsin.
- 4- Bu mesleklerde çalışanları kesinlikle hor görmemek ve onlara hakaret etmemek gerekir. Zira bazı kişiler eğitim imkânı olmadığı veya düşünce yapısı zayıf olduğu için bu işlerde çalışır. Şüphesiz bu işlerde çalışanlar, ellerini başkalarına açıp kendini rezil eden insanlardan daha iyidirler.

Üçüncüsü:

İslam'ın dini veya dünyevi mükemmelliğe ulaşma yönündeki teşviki, Yüce Allah'ın insana taksim ettiği rıza ve kanaatle çelişmez çünkü bu amaçlara ulaşmanın sebeplerinden biri de sebeplere sarılmaktır. Allah'ın hikmet ve planlamasıyla yarattığı sebeplere sarılmak, çoğu durumda amaçlara ulaşmayı sağlamaktadır.

Fakat bir kimse amaçlarına Allah'ın helal kılmadığı şekilde ve günah işleyerek, aldatarak, hile yaparak, yalan söyleyerek veya rüşvet vererek ulaşırsa Allah'ın taksim ettiğiyle razı gelmemiş ve günaha girmiş olacaktır.

Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi Vesellem, insanın mal ve makam hırsına dair büyük bir örnek vermiştir:

Ka'b b. Mâlik el Ensarî r.a.'dan rivayete göre, Rasulallah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle buyurdu:

“Bir koyun sürüsü üzerine salıverilen iki aç kurdun o sürüye zararı, kişinin mal ve makam hırsının dinine verdiği zarardan daha fazla değildir.” (Tirmizi 2376, Elbani Sahihi)

Şeyhülislam İbn Teymiyye Rahimehullah şöyle dedi:

Hiç şüphe yok ki, para ve makam uğruna dünya hayatına ve dünya yurduna olan hırs ve arzular zararlıdır. Nitekim Ka'b b. Mâlik el Ensarî r.a.'den rivayete göre Rasulallah s.a.v şöyle buyurdu:

“Bir koyun sürüsü üzerine salıverilen iki aç kurdun o sürüye zararı, kişinin mal ve makam hırsının dinine verdiği zarardan daha fazla değildir.” (Tirmizi 2376, Elbani Sahihi)

Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem mal ve makama olan hırsı kötölemiş ve bunların zararlarının iki aç kurdun koyun sürüsüne verdiği zarardan daha fazla olduğunu söylemiştir. (Mecmu el Fetava 20/142)

İbn Kayyım r.h, şöyle dedi:

Paranın kınandığı tek şey; amacı dışında elde edilen, amacı dışında harcanan, sahibini köleleştiren,

onun kalbini ele geçiren, onu Allah'tan ve ahiretten uzaklaştıran tarafıdır. Dolayısıyla bununla kötü amaçlarla yol açar veya kendisini doğru hedeflerden uzaklaştırırsa insanın kendisi kınanır. Yani kınama, yanlış davranan insana yönelik olup para ve mala yönelik değildir. Nebi s.a.v, şöyle dedi: “Dinarın ve dirhemini, kadifenin ve işlemeli elbiselerin kulu olana yazıklar olsun!” (Buhari 2730)

Burada görüldüğü gibi varlıkların kölesi olan kişi kınanmıştır, para ve eşya değil. (Uddet el Sabirin s. 221,222)

Dünyada zühd ise para kazanmaya ve prestijli işlerde çalışmaya aykırı değildir. Daha detaylı bilgi için ([105352](#)) nolu sorunun cevabına bakınız.

Sonuç olarak bilinmelidir ki prestijli işler ve yüksek mevkiler istemek, ancak bunları hakkıyla alan ve gerekli şartları yerine getiren kimse için caizdir. Ancak bunları hakkı olmadan elde eden, bu görevlerde Allah'tan korkmayan, kendine vacip olan görevi yerine getirmeyen, aksine mal ve makamı insanlara zulmetme ve azarlama aracı olarak gören ve insanlara karşı kibirlenen veya haram yoldan para toplayan kimseler için o mal ve makam Kıyamet gününde sahipleri için vebal ve felaket olacaktır.

Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: "Yönetici olmaya yönelik içinizde bir hırs olacak, ancak bu hırsınız kıyamet gününde pişmanlığa ve üzüntüye sebep olacaktır." (Buhari 7148)

Ebû Zer r.a'dan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: “Ey Allah'ın Rasulü! Beni memur tayin etmez misin?” dedim. Bu sözüm üzerine, elini omzuma vurdu ve sonra da: “Ey Ebu Zer, görüyorum ki sen zayıfsın. O (yönetim sorumluluğu) ise, bir emanettir. O, onu (yönetimi) hakkıyla alan ve o hususta üzerinde olanı yerine getiren kimse dışında, kıyamet günü utanç ve pişmanlıktır.”

Nevevi Rahimehullah, Muslim Şerhinde şöyle dedi:

“Bu hadis, özellikle yönetim görevlerini yerine getirmekte zayıf olan kimselerin yönetime talip olmamalarına yönelik büyük bir temeldir. Pişmanlık ve vebal, yönetime layık olmayan kişilerdir. Veya buna ehil olduğu halde adaleti uygulamayanlardır. Cenab-ı Hak kıyamet günü onları rezil edecektir. Ayrıca ihmal ettikleri görevlerden dolayı pişman olacaklardır. Fakat yönetime ehil olup

adaletli davranan kişiler için büyük faziletler vardır. “Allah'ın gölgelendireceği yedi kişi” hadisi gibi sahih hadislerde bunların faziletinden haber verilmiştir. Bu konuda Müslümanların icması mevcuttur. Bununla beraber Rasulullah s.a.v bu konudan sakındırmıştır. Alimler ve selefler de sakındırmış ve geri durmuşlardır, hatta bundan dolayı başlarına gelen eziyetlere de sabretmişlerdir.

En iyisini Allah bilir.